

Macrofaunanieuwsmail 83, 14 april 2009

Beste lezers,

Het is alweer voorjaar. Tijd voor een nieuwsbrief.

De winter gaf niet veel bijdragen, wel 3 nieuwe boeken. Ik hoop dat de zon jullie wat meer inspireert. Blijf je berichten sturen naar macrofauna@rws.nl als je iets leuks leest, weet of hoort. (Oude nummers zijn nog te lezen op www.macrofauna.web-log.nl)

Groeten, Myra Swarte

In dit nummer:

Bestimmungskurs "Trichoptera-Imagines"	1
Oproep - Electronenfotografie en Pisidiums.....	2
Comprehensive guide to non-biting midges	3
NIEUW: Water- en Oppervlaktewantsen van Nederland	4
Magistraal zweefvliegenboek	5
Is die TWN nu eindelijk eens klaar?	6
Voorjaar 2009 Vermandel	7

Bestimmungskurs "Trichoptera-Imagines"

von 02.11.2009 bis 05.11.2009 in Bad Bevensen

Über das Seminar

Im Rahmen routinemäßiger Erhebungen des Makrozoobenthos lassen sich ohne besonderen methodischen Aufwand durch Keschern der Ufervegetation Trichoptera Imagines fangen, außerdem gehen viele Arten gut ans Licht. Vor allem aber finden sich in den Larvenhabitaten auch die Puppen der Köcherfliegen in den namengebenden Köchern. Die Puppen haben im schlupffreien Zustand wichtige imaginal-Merkmale entwickelt, darunter auch die artspezifischen Genitalien, und können so mit imaginal-Schlüsseln gut bestimmt werden.

Dies und der hohe Anteil der Trichoptera am Organismenspektrum im Gewässer sind Gründe, sich vertieft mit der Bestimmung der Trichoptera-Imagines zu befassen. 2004 fand der erste DGL-Bestimmungskurs für Trichoptera Imagines statt, der nun erneut angeboten wird.

Nach einer allgemeinen Charakterisierung der Köcherfliegen und ihrer Imagines werden die für die Bestimmung relevanten Merkmale erläutert und die einzelnen Familien vorgestellt, gefolgt von der Bestimmung auf Gattungs- und Artebene. Die damit verbundenen Methoden der Materialgewinnung und Präparation werden besprochen und demonstriert.

Die Bestimmungsgänge werden mit Hilfe von Videoprojektion veranschaulicht. Mit Material der Referenten üben die Teilnehmer anschließend selbständig das Bestimmen. Ein Abend ist für die Arbeit mit eigenem Material der Teilnehmer vorgesehen.

Die aktuelle Literatur zu Taxonomie und Biologie der Trichoptera Imagines sowie ergänzende Bearbeitungen werden vorgestellt und bewertet.

Dozenten: Dipl.-Verw. Wirt Peter Neu, Kassel
Dipl.-Biol. Angela Berlin, Bützow
Assistenz: Dipl.-Biol. Brigitta Eiseler, Roetgen
Kurzleitung: Dr. Erik Mauch und Bodo Fröhlich

Bei Interesse fordern Sie bitte ausführliche Informationen und unseren speziellen Anmeldevordruck an.
http://www.gsi-bevensen.org/unsere_seminarangebote_seminar.php?sem_id=471&da=2009-11-02&de=2009-11-05&bu=&fb=&kib

Oproep - Electronenfotografie en Pisidioms

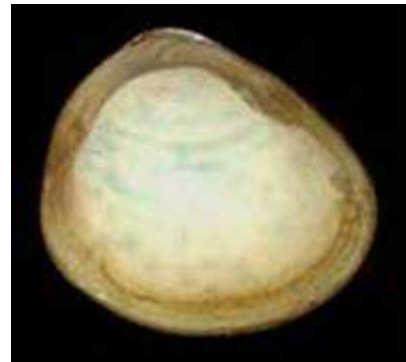
Op het hydro-biologisch laboratorium van de Waterdienst wordt sinds enige tijd getracht om zoveel als mogelijk de referentiecollectie van o.a. de mollusken (zoet en zout) te fotograferen en onder te brengen in een database. De kenmerken van de grotere molluskensoorten in beeld brengen is in de meeste gevallen goed te doen. En de foto's die zijn gemaakt kunnen prima worden gebruikt als ondersteuning bij de determinatie van de diverse soorten.

Anders is het bij de kleine soorten waarbij minuscule verschillen vaak minder of in het geheel niet uit komen op de foto's. Ook bij het fotograferen van Pisidioms is dat het geval. Vooral van het slot met de verschillende vormen van de laterale en cardinale tanden en de stand daarvan ten opzichte van elkaar is een goed hulpmiddel voor een juiste determinatie onontbeerlijk. Ook de vorm en grootte van de ligamentgroeve is een goede determinatiewijzer.

Om deze kenmerken goed in beeld te krijgen zijn we bezig om via een scanning-electronenmicroscop betere beelden te krijgen die ons kunnen helpen bij een goede determinatie.

Bij de electronenmicroscop wordt gebruik gemaakt van elektrisch geladen deeltjes die het oppervlak van het te vergroten oppervlak aftast en projecteert op een fluorescerende plaat en vastlegt. Door dit principe wordt de resolutie van het te vergroten object hoger en daardoor veel duidelijker om de kenmerken te kunnen zien en te bewaren als foto.

Om de verschillen te laten zien tussen een foto gemaakt d.m.v.de electronenmicroscop en een afbeelding gemaakt met een lichtmicroscop tonen we hieronder twee afbeeldingen waarvan foto1 gemaakt is met een lichtmicroscop en foto 2 met een electronenmicroscop.

Om het oppervlak goed in beeld te kunnen krijgen wordt er over het te fotograferen oppervlak een zeer dunne laag goud gelegd om het teveel aan elektrisch geladen deeltjes te kunnen.

Het compleet maken van een serie foto's van de in Nederland aan te treffen soorten Pisidioms staat en valt met genoeg materiaal. Het liefst met goede gegevens als naam, vindplaats en datum van monsterneming.

Om hier aan te komen wil ik graag een oproep doen om materiaal beschikbaar te stellen aan ons om een goede reeks foto's te kunnen maken die voor jou en voor ons nuttig kunnen zijn. Het spreekt vanzelf dat een ieder die ons hierbij helpt een goede set foto's van ons ontvangt.

Het materiaal kan niet worden teruggegeven doordat door de methode het materiaal niet in dezelfde conditie blijft als ontvangen. (vergulden en speciale bevestigingsmethode).

Wij hopen dat je ons wilt helpen aan goed materiaal.

E.A. (Bert) Jansen

bert.jansen02@rws.nl

RWS Waterdienst

Biologisch laboratorium

Postbus 17, 8200 AA Lelystad

KNNV Publishing

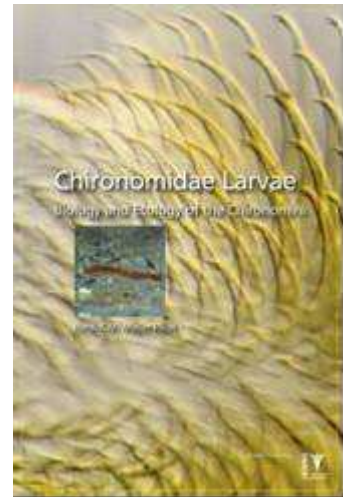

PRESS

RELEASE February 2009

Comprehensive guide to non-biting midges

Chironomidae Larvae II Biology and Ecology of the Chironomini

Chironomid larvae play an important role in aquatic ecosystems and are used in the assessment of water quality. However, the species are difficult to identify and there is a lack of information about their biology.

This 2nd part of a series on Chironomidae larvae covers the most important tribes Chironomini and Pseudochironomini and presents a wealth of information for professionals and students for scientific and practical purpose.

Because the **European Water Framework Directive** requires from the authorities to ascertain the presence status of **macro-invertebrates** in **surface waters**, the work on Chironomids is gaining more attention.

The **Chironomini larvae** are the well-known **red bloodworms**. Almost all species in this group are coloured red by the presence of haemoglobin. They are the most important group of the Chironomidae family in **stagnant water** and can be very numerous, especially in polluted water. Many species are **detritus feeders** and play a part in the **decomposition of organic material**. Most species live in a tube of small particles, attached to the substrate.

The author has brought together a wealth of information on the **biology and ecology** of this group geared especially to **water quality assessment**. This collected knowledge is required in the **interpretation of macro-invertebrate samples**. An introduction gives **background information** on the influence of **environmental factors** on chironomid larvae.

This book takes a special place in the collection of KNNV Publishing because of its unique and helpful focus on this **ecologically important group**, useful for professionals or otherwise and especially important for its potential use in **water quality management**.

Chironomidae Larvae II Biology and Ecology of the Chironomini

Author: Henk K.M. Moller Pillot
Publisher: KNNV Publishing in cooperation with STOWA, The Netherlands
Details: 270 p., 16,5 x 24 cm, hardback, illustrated with b/w line drawings
ISBN: 978 90 5011 303 8
Price: € 69,50

Previous in this series:

Chironomidae Larvae I – General ecology and Tanypodinae ISBN 978 90 5011 259 8, € 69,50

Other available titles by KNNV Publishing

KNNV Publishing, PO Box 310, NL 3700 AH Zeist, phone + 31 (0) 30 233 35 44,
fax + 31 (0) 30 236 89 07, e-mail info@knnvuitgeverij.nl or www.knnvpublishing.nl

The European Families of the Diptera - Identification, diagnosis, biology ISBN 978 90 5011 245 1 € 59,95

Flora of the Blue-Green Algae of The Netherlands I – The non-filamentous species of inland waters

ISBN 978 90 5011 242 0 € 79,50

Biological Globalisation – Bio-invasions and their impacts on nature, the economy and public health

ISBN 978 90 5011 243 7 € 49,95

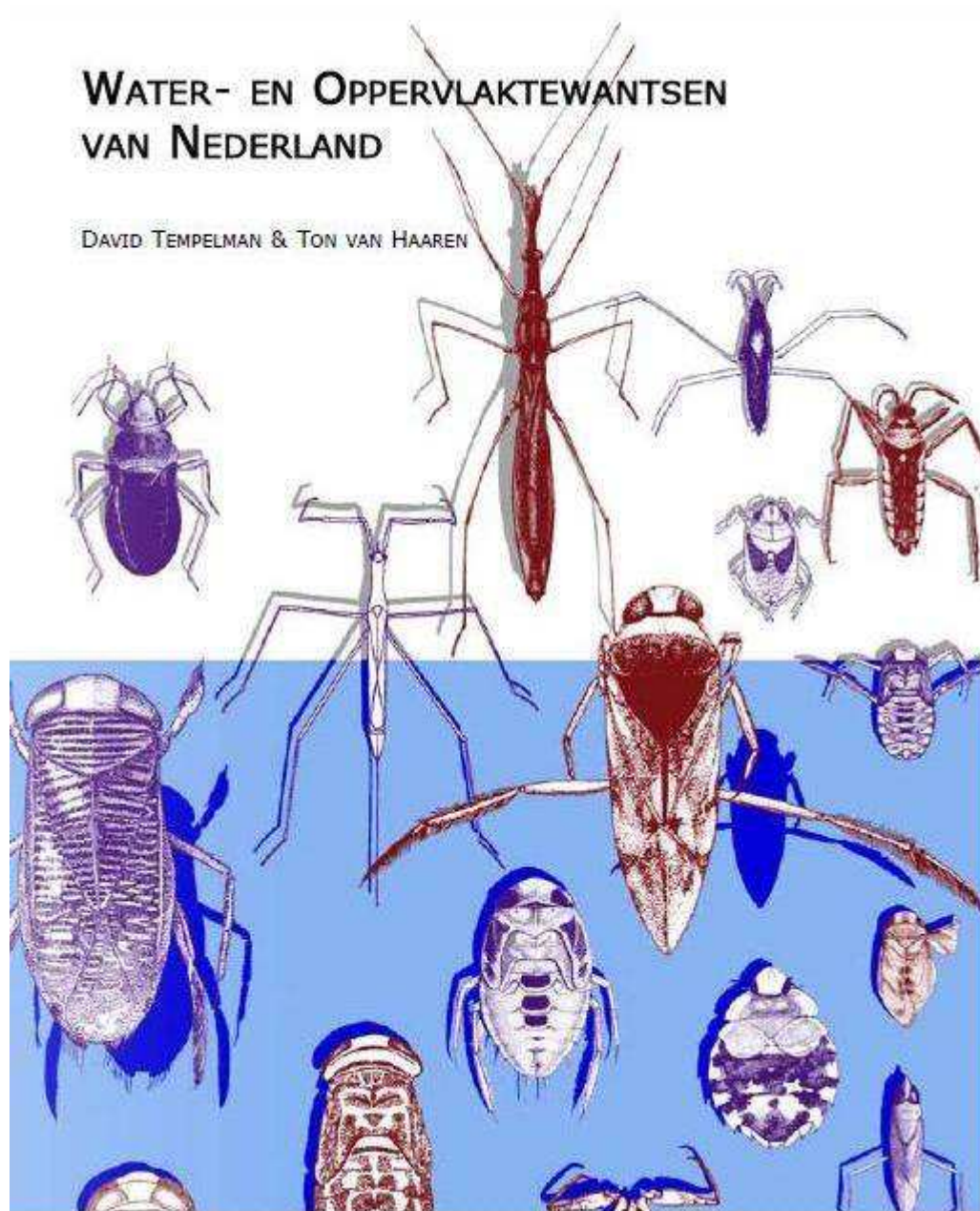
NIEUW: Water- en Oppervlaktewantsen van Nederland

David Tempelman & Ton van Haaren

STICHTING
JeugdBondsUitgeverij

De wantsenboekjes liggen op dit moment bij de drukker en hoeven alleen nog ingebonden te worden. Binnenkort geschiedt de officiële uitreiking en ik verwacht dat ze te koop zullen zijn vanaf half mei met een richtprijs van 15 euro. De tabel wordt uitgegeven door de jeugdbondsuitgeverij.nl
In het wantsenboekje worden determinatiesleutels gegeven tot op soort van de nederlandse water- en oppervlaktewantsen in het adulte en nimfen stadium, voor zover mogelijk. Er zijn veel originele tekeningen gebruikt, maar ook ten dele overgenomen uit de Nieser en enkele buitenlandse publikaties (met toestemming). Er is kritisch gekeken naar kenmerken uit de literatuur en waar nodig zijn nieuwe metingen verricht.

Ook is een errata toegevoegd op de nimfensleutel van Cobben & Moller-Pillot, een verklarende woordenlijst van de gebruikte termen en de latijnse namen en een checklist voor de omliggende landen. Wij hopen hiermee een goede vervanging te hebben gemaakt op de veel gebruikte tabel van Nieser uit 1982. Wij zijn van mening, met name bij de nimfen, een sterk verbeterde versie te hebben gemaakt.

Magistraal zweefvliegenboek

Zojuist verschenen is deel 8 in de gezaghebbende serie 'Nederlandse Fauna':

De Nederlandse Zweefvliegen. Het boek is een samenwerking tussen Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey Nederland (EIS). Het bundelt de kennis van een tienjarig landelijk inventarisatieproject. Met prachtige illustraties en veel – vaak nieuwe – informatie is dit boek een standaardwerk voor liefhebbers en specialisten in natuurbeleid en -beheer.

Zweefvliegen zijn **vliegkunstenaars**. Stilhangen als een helikopter, achteruit vliegen, paren in de vlucht, migreren over zee naar Spitsbergen... Zweefvliegen draaien er hun poot niet voor om. Wie er oog voor heeft kent deze diertjes wel, want ze komen **in elke tuin** voor. Sommige soorten lijken weliswaar sterk op wespen, bijen of hommels, maar ze steken geen van allen. Hun **uiterlijke variatie** is indrukwekkend: van de kleine, slanke vliegende speld tot de grote, bolle hommelmuis.

Tot voor kort waren veel soorten nog in raadsels gehuld. Waar leggen ze bijvoorbeeld hun eitjes – in een mierenhoop, of wellicht in plantenstengels? – en waar leven hun larven? Welke soorten zijn er eigenlijk in Nederland en wat hebben die nodig om te overleven? De afgelopen tien jaar zijn **veel van die raadsels opgelost**. Meer dan 400 vrijwilligers hebben gegevens verzameld over zweefvliegen in alle uithoeken van Nederland. Deze **kennis is nu gebundeld** in *De Zweefvliegen van Nederland*.

Dankzij dit project weten we dat er **minstens 328 soorten zweefvliegen in Nederland** voorkomen. We weten dat de soortenrijkdom in Limburg heel anders is dan die in Friesland. We weten dat de vermiljoenzweefvlieg en het piemelkrieltje uit Nederland verdwenen zijn, maar dat het goed gaat met het tuingitje en de pluimwoudzwever. We weten dat de zweefvliegen van de laagvenen **internationaal zeer bijzonder** zijn en dat de bossoorten geschikt zijn als **bio-indicatoren**. Al deze kennis maakt het mogelijk om gegevens over zweefvliegen te **gebruiken in natuurbeleid en -beheer**.

Als eerste brengt *De Zweefvliegen van Nederland* alle kennis over de Nederlandse zweefvliegen **bijeen in één boek**. Inleidende hoofdstukken geven toegankelijke informatie over de **biologie** van zweefvliegen en het **bestuderen** ervan. Informatie over herkenning, leefwijze en voorkomen in Nederland staat beschreven in afzonderlijke **soortsbeschrijvingen**. Per soort is een verspreidingskaart en een vliegtijd-diagram weergegeven. Het geheel is **rijk geïllustreerd** met 45 prachtige kleurenaquarellen en meer dan 200 foto's.

De Zweefvliegen van Nederland is daarmee een fraai en grondig **standaardwerk voor wetenschap, natuurbeheer, onderwijs en liefhebberij**.

Nederlandse Fauna deel 8

De Nederlandse Zweefvliegen (Diptera: Syrphidae)

Auteurs: Menno Reemer, W. Renema, W. van Steenis, Theo Zeegers, A. Barendregt, John T Smit, M. P. van Veen, J. van Steenis, L. J.J.M. van der Leij
 Uitgever: Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey Nederland (EIS)
 Uitvoering: 442 p., 23,5 x 30,5 cm, genaaid gebonden, full colour met talloze foto's en aquarellen; met los soortregister
 ISBN: 978 90 6391 005 1
 Prijs: € 49,95

Is die TWN nu eindelijk eens klaar?

Frans Kouwets en Myra Swarte, RWS Waterdienst

Onderstaande powerpoint presentatie over de TWN ([Taxa Waterbeheer Nederland](#)) is gehouden voor de deelnemers van het PON en het Macroinvertebraten -Nap overleg.

Neen! De TWN-lijst is namelijk *nooit* af, omdat:

- systematiek een dynamische wetenschap is
- er nog steeds nieuwe taxa worden beschreven en gevonden
- er nieuwe determinatieliteratuur verschijnt

In deze presentatie willen we inzicht geven in het waarom en hoe van de TWN: de standaardlijst met namen van bij het Nederlandse waterbeheer aangetroffen taxa.

Waarom een TWN?

Uitwisselbaarheid en vergelijkbaarheid van data

Van belang voor:

- Uitbesteding van analyses
- Rapportage aan Bruxelles
- Ecologische interpretatie
- Literatuuronderzoek

Wij verzamelen de gegevens toch niet louter voor onszelf?

Het doel

Een lijst met:

- correcte en recente namen van taxa welke daadwerkelijk in Nederland zijn waargenomen
- oudere maar relevante synoniemen, met doorverwijzing naar de recente "preferred" naam
- namen van hogere taxa in een parent-structuur die in grote lijnen de classificatie weerspiegelt

De aanpak

- Het werk aan de TWN heeft twee aspecten:
-
- Toekomstige analyses: het opstellen van een lijst met correcte taxonamen met auteurscombinatie en literatuur ten behoeve van interpretatie en herleidbaarheid
-
- Historische gegevens: het omzetten van allerlei sterk verouderde en foutieve namen naar geaccepteerde namen uit bovengenoemde lijst

Het opstellen van de TWN-lijst

- Basisbestand (DONAR, Limnodata, waterschappen) meer dan 60.000 taxonnamen
- 35.000 voorzien van waarnemingen (rest "lege" records)
- 17.000 na correctie voor dubbele namen en synoniemen, en aanvullen hogere taxa. Hieronder:
 - ruim 6000 taxa macro-evertebraten
 - ruim 5000 taxa fytoplankton/fytobenthos
 - ruim 5000 taxa restgroep, waaronder 2000 macrofyten

Conversie van historische gegevens

Vier soorten problemen:

- Schrijffouten → eenvoudig recht te zetten
- Onzekere determinaties ("cf ...") → verwijzen naar hoger taxonomisch niveau en opmerking in apart veld in database
- Interpretatieverschillen ("sensu ...") → taxonnaam voorzien van [1], [2], [3], etc. en indien herleidbaar aanpassen; anders verwijzen naar hoger taxonomisch niveau
- Onzinnamen → indien mogelijk verwijzen naar hoger taxonomisch niveau, anders verwijderen

De toekomst?

- Ook de TWN is niet onfeilbaar! Aanpassingen zijn echter relatief eenvoudig door te voeren
- Actieve inbreng van alle analisten is een voorwaarde de TWN up-to-date te houden:
 - Aanmelden via de website (www.IDsW.nl)
 - Fouten melden
 - Aanvullingen literatuur melden
 - Nieuwe taxa via de website aanvragen (inclusief auteur, jaartal en determinatieliteratuur!)
- Maak regelmatig een nieuwe download (of werk on-line!)
 - Wijzigingen worden in een log-bestand bijgehouden

Voorjaar 2009 Vermandel
www.vermandel.com

Slechts Euro 9,95.
Microscoop-pincet.

Een goedkoop alternatief voor het dure genitaalpincet. (Euro 22,50)